VI. évfolyam. — 4. szám. A „Köztelek“ melléklete. Budapest, 1897. április 14.

BAROMFIAK

MÉHÉSZET ÉS SELYEMTENYÉSZTÉS.

BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 forint.

Szerkeszti: RUBINEK GYULA, az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkárja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut (Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják.
A baromfitenyésztési szakosztály tagdija egész évre 4 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdija egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

TARTALOM.

	Oldal
A méhészet berendezése.	13
A baromfitrágya értéke. *Hreblay Emil.*	14
Tárcza. Hogyan lettem baromfitenyésztő? *Grubiczy Geyza.*	14
Az augsburgi tyuk.	15
Fajtatojásokat vagy fajtaállatokat vegyünk-e szaporitásra?	15
Jövedelmező-e a ludtenyésztés? *H. Dedinszky A.*	15
Különfélék.	16

A méhészet berendezése.

A méhészet egyike a gazdálkodás azon ágainak, melyek sikeres üzése nem igényel nagyobb befektetést, nagyobb tőkeberuházást. Mindamellett a méhészkedés elég jövedelmet is hajthat adott viszonyok között, s hogy melyek ezek az adott viszonyok, arra az alábbiakban még visszatérünk.

Eltagadni nem lehet azt sem, hogy a méhészet legszebb ága a mezőgazdaságnak. Egy hirneves méhész mondá egyszer, hogy a méhtenyésztés oly ága a gazdászatnak, mely be nem szennyez, nem becstelenit, kevés fáradságot okoz, és sok gyönyörüséget szerez. Tényleg ugy is van, a hasznos állatkákkal való bánásmódban nemesbül a lélek, rendhez, pontosság és takarékosághoz szoknak az emberek; rendszerint a méhész karaktere a szelidség, józanság és takarékosságra való hajlandóság. Egyszóval a gyönyörüséges élvezetet és szórakozást, melyet a méhekkel való bánásmód nyujt, pénzen meg venni nem lehet, ezért nevezték el a méhészetet a mezőgazdaság költészetének.

Eme kitérés után áttérhetünk tulajdonképpeni tárgyunkra, arra t. i. hogy mi szükségeltetik a méhészkedéshez. A kezdő méhésznél a jóakaratot és előszeretetet feltételezve: szükséges a kellő kitartás és egy kevés pénz. Mert ugy van berendezve ma már a világ, hogy pénz nélkül kezdeni semmit sem lehet.

Eléggé ismert mindenki előtt az a közmondás, hogy: minden kezdet nehéz. Alig ismerünk azonban foglalkozást, melynek megkezdése annyi mindenféle nehézségbe ütköznék, mint éppen a méhészkedés. A kezdő méhészek rendszerint nagy tüzzel, lelkesedéssel fognak munkához, remélve, hogy egy-két kas méh megszerzése által már az ablakon repül be a szerencse s a kis állatkák garmadába hordják neki az ókorban „istenek eledelé“-nek nevezett szinmézet. Pedig koránt sem igy áll a dolog, mert csak a fáradságos, komoly munka árán szerzett gyümölcs édes izü. Akármily kicsinyben kezdjük is a méhészkedést, számolnunk kell az elénk gördülö akadályok- és nehézségekkel, hisz nehezebb egy kis épületke alapját *jól* meegvetni, mint egy nagyét *rosszul*. A méhészet is oly épület, hasznot hajtó alkotás, melynek bázisa szilárd alapot feltételez.

Ezért kellő elörelátással vessed meg kezdő méhész barátom méhesednek az alapot, melyen bizton épül fel idővel sok gyönyörüséget és tisztességes polgári jövedelmet hajtó méhházad.

Föntebb emlitettük, hogy a méhészkedés adott viszonyok mellett elég jövedelmet hajtó gazdasági mellékfoglalkozás; ezek az adott viszonyok: a jó méhlegelő, virágban, mézelő-fákban és növényekben bővelkedő vidék, melynek éghajlata nem zordon, nincs kitéve nagyon az északi szeleknek. Még akinek módjában volna is, hogy sok méhcsaláddal kezdje a méhészkedést, annak sem ajánlhatjuk, hogy ezt tegye minden elöleges gyakorlati tapasztalat hiányában; mert a méhészkedés fortélyait, csinját-binját épp ugy tanulni kell, a fogások elsajátitásához éppen ugy idő kell, mint bármely foglalkozás begyakorlásához. Az tehát, aki gyakorlati ismeretek hijján nagyobb beruházásokat tesz egyszerre a méhészkedés kezdetén, könnyen elveszitheti a pénzét, vagy legalább is tetemesebb áldozatok meghozatala után jut méhészeti tapasztalatokhoz és sikerhez.

Nem lehet tehát eléggé ajánlani, hogy a kezdő méhész csak egy-két szaimakas beszerzésével kezdjen munkához. Ezek olcsóbbak, mint a keretes kaptárak, s a méhállomány is gyorsabban szaporodik, mert a kasban levő méhtörzs gyakori és erős rajokat ereszt. Egy két év leforgása alatt, amidőn már gyakorlati tapasztalatokat is szerzett a kezdő, nagyon szépen szaporithatja állományát, hisz raja lesz minden évben elég, melyek a következő évben uj meg uj rajokat bocsátanak számyra.

Azután meg manap már annyiféle és fajta kaptárt ajánlanak uton-utfélen és a lapok hirdetesi rovataiban is, hogy a kezdő könnyen félrevezettetik. Nem akartjuk ugyanazt mondani, hogy a kezdő méhész ne olvasson szakkönyveket és szaklapokat, sőt ellenkezőleg: melegen ajánljuk az elméleti ismeretek ez uton való megszerzését, avagy bővitését, de fősulyt kell helyeznie a kezdőnek a saját tapasztalataira és megfigyeléseire, mert az okszerü méhészet elterjedtével annyira eloszlanak a szakemberek nézetei a méhészkedésben egyes teendőkre nézve, hogy azok bizony elégszer félrevezethetik a kezdő méhészt.

A mészkedés megkezdéséhez nem kell valami nagy tőke, ugy hogy a legszerényebb anyagi viszonyok közt levő kezdő is berendezheti kis méhesét kevés költséggel.

A költségekre nézve tájékozásul álljon itt egy kis számadás, melyet nem lehet ugyan krajczárról krajczárra minden viszonyok közé teljesen beillőnek mondani, mert a beszerzési árak az illető vidék viszonyai szerint, ahol méhészkedni akarunk, többé-kevésbé változhatnak, csökkenthetők vagy emelendők, de nagy átlagban zsinórmértékül mégis elfogadható:

Feltéve, hogy a kezdő méhésznek háza vagy gazdasági épületei körül kert áll rendelkezésére, ahol méhesét felállitja, az első évben a következő kiadásai merülnek fel:

Két kas méhekkel à 6 frt	12 frt
A rajok részére négy kaptár beszerzése à 3 frt 50 kr	14 „
Méhészeti eszközökre	4 „
Egy fedett szin deszkaanyaga	3 „
Egyéb kiadások	2 „
Összesen	35 frt

A második év végén, ha a méhállományban betegség, vagy egyéb kalamitás elő nem fordult, a kezdő méhész kis méhesének mérlege már a következőleg áll:

A két anyakas után nyert méz à 10 kg. = 20 kg., melyet kilónként csak 30 krral véve	6 frt
A négy tavalyi raj után kaptáronként 5 kg. = 20 kg. à 30 kr	6 „
Ha a méhész állományát nem szaporitja, hanem a második évben a rajokat eladja kap értük à 2 frtot s ez 12 raj után	24 „
A nyert viaszt, melynek kevés értéke van szintén csak	1 frttal
számitjuk, s ekként a második év végén a méhész jövedelme	37 frtot

tesz ki. Ez oly jövedelem számitás, melynél az elfogadható legkisebb áregységek vannak felvéve, de a mely jövedelmet a méhész normális viszonyok között legalább is elér, ha csak tul nem halad. Ebből következtethető, hogy milyen hatványozott mértékben kiveheti a méhekből eredő jövedelméből a méhész a befektetett kis tőkéje busás kamatait, a mellett, hogy a méheivel foglalkozván, valósággal szórakozott. Nem egy méhészt tudnék megnevezni, a ki kedvvel, szorgalommal, sikerrel méhészkedvén az első évben befektetett kicsiny tőkéjét öt-hat év leforgása alatt megtizszerezte.

Mindezekből eléggé megvan világitva ama fönti állitásunk, hogy a méhészet berendezéséhez nagy tőke nem kell, de nélkülözhetlen szükséges kellékül ki kell emelnünk és hangsulyoznunk azt, hogy a méhekkel való bánásmódban legyen a kezdő méhész körültekintő és óvatos, végezze munkáját kedvvel és serényen, óvja állományát minden bajtól, veszedelemtől, akkor a szorgalmas kis méhecskék megtöltik hasznos munkásságuk gyümölcsével a kaptárakat s lesz vig — mézszüret. Egyetlen méhész sincs a világon, aki kellőleg meghálálni tudná e kis állatok fáradozását, melyet a méhész anyagi boldogulására és anyagi gyarapodása érdekében kifejtenek. Nem lehet tehát kicsinyleni a méhek által kifejtett munkásságot s valamint hogy nem frázis az a közkeletü mondás sem, hogy a méhecske az ember leghivebb, legjobb barátja.

Ez bár nem tartozik szorosan felvett tárgyunkhoz, a méhészet berendezésének kérdéséhez, s csak azért hoztuk itt fel és utalunk röviden erre, hogy a figyelmet a méhészetre, mint jól jövedelmező nemes foglalkozásra felhivjuk s reámutassunk arra, hogy kedvező ég-

hajlati viszonyaink között oly sok a jó mézelő vidékünk, ahol sikerrel méhészkedni lehet, annyi virág hervad el, annyi gyümölcsfa szirma hull le, amelyek kihasználás nélkül elveszett kincset képeznek mezőgazdaságunkra.

A baromfitrágya értéke.

Ez is egy olyan gazdasági termék, melyet igen sok gazda vagy gazdasszony semmibe sem vesz. Rendesen nem sok gondot fordítanak rá s ha néha néhanapján kitakarittatják is a baromfiólat s a kihányt baromfitrágyát a trágyadombra vitetik, akkor aztán már minden rendén van, ugy hiszik, pedig dehogy van!

A baromfitrágya egyike a legértékesebb trágyáknak. Tudjuk jól, hogy a Peru guano- s egyéb madártrágyák, csak egy pár évvel ezelőtt is mily keresett és jól fizetett mütrágyaczikkek voltak. Hogy számokkal, szemmel láthatólag bebizonyitsam a baromfitrágya növénytáplálóanyagainak magas tartalmát, már a gazdaságban termelt trágyaféleségekkel szemben és hogy ezáltal a baromfitrágya nagyobb gondozására és gyüjtésére felhivjam a baromfitenyésztéssel foglalkozók figyelmét, hát e czélból alább közlöm az egyes trágyák vegyi vizsgálat utján nyert táplálóanyagainak tartalmát.

Tartalmaz pedig 100 kg.:

	víz	foszfor-sav	légeny	káli	mész
	kilogrammokban				
friss marhatrágya	77·5	0·16	0·34	0·04	0·31
lótrágya . . .	71·3	0·28	0·56	0·53	0·21
juhtrágya . . .	64·6	0·23	0·83	0·67	0·33
sertéstrágya . .	72·4	0·19	0·45	0·06	0·08
baromfitrágya .	56·2	1·59	1·63	0·85	0·01
galambtrágya. .	51·9	1·78	1·76	1·02	0·01

Ezen kimutatásból láthatjuk, hogy mig a baromfitrágya és galambtrágya aránylag legkevesebb vizet tartalmaz magában, addig az összes trágyafélék közt legtöbb: 5—10-szer annyi foszfort, 2—6-szor annyi légenyt, 2—20-szor annyi kálit tartalmaz, mint a fent elősorolt bármely trágyaféle.

Ha már most a benne foglalt foszfor, légeny és káli napi ár szerinti értékét vesszük számitásba, akkor látni fogjuk, mennyit ér a baromfitrágya.

A *foszfor* kilóját 24 krra, a *nitrogén* kilóját 60 krra és a *káli* kilóját 16 krra teszszük, akkor 100 kg. baromfitrágya értéke, mely átlag

1·50 kg. foszfort	=	36 kr	
1·60 „ légenyt	=	96 kr	
0·80 „ kálit	=	12 kr	tartalmaz
egyenértékü		144 kr	ral vagyis

ez azt jelenti, hogy egy mmázsa baromfitrágyáért, ha az tisztán kezeltetett homok vagy más anyagok hozzákeverése nélkül, adhatunk a helyszinén 1 frt 20 — 1 frt 40 krt, mert annyit megér, a benne foglalt növényi táplálóanyagok magas tartalmánál fogva.

Eltekintve attól, hogy a baromfiólak tisztántartása elengedhetetlen kellék a baromfitenyésztésnél, a mint látjuk haszot hajtó is a trágya összegyüjtése.

Sajnos, a mint gyakran látom, sok helyen évekig nem tisztitják ki a baromfiólakat, bennök valóságos guano-hegységek képződnek, a melyek cseppet sem hasznosak a baromfi egészségére. Itt van, ezen rakásokban a fészke, a meleg ágya a fertőző baromfibetegségek csiráinak. Ezért hullanak el némely helyen a baromfiak majdnem mind 2—3 évi időközökben, mert az ólak tisztántartására, a baromfiak egészségére kevés gond fordittatik.

A baromfitrágya gyüjtése miként látjuk jövedelmező dolog, tehát ajánlom azt mindenkinek. A baromfiólból kisepert trágyát esőmentes helyen ládákban vagy régi kádban kell összegyüjteni és pedig legjobb ugyanannyi finom homokkal rétegezve elrakni s tetejében mindig homokos gipszréteg legyen, hogy a benne foglalt amoniakot némileg lekössük. Az igy kezelt trágya ugyan, mivel félannyi homokkal ván keverve, félannyi értékü lesz mmként számitva, de jobban eltartható, könnyebben kezelhető s a talajféleségekre nem hat oly hevesen, mint a tiszta baromfitrágya.

Igen czélszerü már magaban az ólban oly anyagokat elszórni, rendszeresen, naponta, egy bizonyos menyiséget, melyet a tyukok a közzé esett ürülékkel jól össze kevernek s az általa a trágya már az ólban a tyukok által lesz összekeverve s apró részletekre szétosztva, a mi által sok munkát takaritunk meg. Az ólba száraz földet, homokot, hamut, kormot, fürészport, utiport, tőzeget, polyvát stb. szórhatunk, a mely anyagok egyrészt nagy vizfelszivó képességüknél fogva hamar felszáritják a trágyát, mászrészt kitünő talajporhanyitó hatással birnak.

Bármily kevés tyukot, vagy más baromfit tartsunk is, ezen eljárás által sok trágyát gyüjthetünk egybe, melyet akár eladhatunk, akár saját czéljainkra, kertünkben igen jól értékesithetünk.

Ott, ahol a komposztkészités óriási hasznát már ismerik, s ezt készitik is, ajánlom, hogy a baromfitrágyát használják fel szintén, néhány rétegekbe szórva fel azt. Hatása nagyszerü, sőt bámulatos azon komposztnak, mely a baromfitrágyát is magában foglalja.

A baromfitrágyát némely helyen higitott kénsavval is szokás leönteni, de én ezt azért nem ajánlom, mert először a kénsavval való bánás veszélyes, másodszor pedig a kénsav oly vegyi képleteket alkothat, a különben ismeretlen vegyi összetételü baromfitrágyában, hogy talán annak értéke a kénsavval való kezelés után kevesebb lesz, mint enélkül, tehát jobb és olcsóbb is ugy felhasználni azt, amint van. Végre számitásba kell azt is vennünk, hogy ha a baromfitrágyáról már ennyit elmondottunk, hogy mennyi trágyát szolgáltatnak a baromfiak évenkint, egyenkint? A tyuk, liba és kacsafélék darabja 4—6 kg., a pulykák 10—12 kg.-ot. Ebből az következik, hogy 20—25 drb tyuk évente 1 mmázsa tiszta trágyát, 8—10 drb pulyka évente 1 mmázsa tiszta trágyát készitenek, ami éppen nem megvetendő mellékjövedelmet biztosit a baromfitenyésztéssel foglalkozóknak.

Az elmondottak alapján mindenki meggyőződhetik a gyakorlatban is a bromfitrágyagyüjtés hasznáról, de akkor hát kérem tessék megpróbálni.

Hreblay Emil.

TÁRCZA.

Hogyan lettem baromfi-tenyésztő?

Már hat esztendős koromban a baromfiak iránti élénk érdeklődésemnek adtam jelét, a mennyiben Kassán a főutczán keresztül folyó Csermely patakra, kék zubbonyban, ostorral a kézben, kergettem a kacsákat.

A szabadságharcz lezajlása után, szüleimmel Zemplén vármegye Kozma községébe kerültem, hol szüleim sok baromfit tenyésztettek. De én külön tartottam két csirkét a hideg konyhában, egy nagy kalitkában, azt hivén, hogy tojni fognak; de biz azok nem tojtak.

Azután elkezdődött a tanulás időszaka, egészen az egyetem bevégzéséig. Keserves idő volt az, de szép, boldog idő. Hej az már nem tér vissza!

A fiatal ember nősülni óhajt; igy én is. Menyasszonyom anyja, boldolgult Darvas Pálné, később anyósom, szebbnél-szebb baromfiakat tartott, nagyszerü sülteket ettünk és kamarája tele volt szép nagy tojásokkal, melyek egy kilyukgatott polczon el voltak helyezve. Ez a tojásállomány költötte fel érdeklődésemet a baromfitenyésztés iránt.

Megnősülvén, a földmivelés, ipar- és kereskedelmi minisztériumba kerültem, mint fogalmazó. Itt a gazdasági osztályban alkalmam nyilt a gazdaság minden ágával megismerkedni. Én azt tapasztaltam, hogy bármennyire fontos nemzetgazdászati tekintetben a baromfitenyésztés, annak ügyével senki sem foglalkozik.

Mint fogalmazót, megválasztottak, az „Állat- és növényhonositó társaság“ titkárává, a melletti természetesen megtartván hivatalomat, mert az állatkerti titkárság tiszteletbeli állás volt.

Itt alkalmam nyilt, minden fajta baromfival megismerkedni. És én is elkezdettem tenyészteni. Mikor már a tenyésztés minden csinyját-binját kitanultam, elhatároztam, hogy irok egy könyvet a baromfitenyésztésről. Ez a gondolat tetté vált. De a miniszterium — akkori miniszter gróf Zichy József volt — nem bizván tehetségemben, a kéziratot elküldte az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek megbirálás végett.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület birálata kedvező volt. És igy a munka „*A tyukászat*“ czimen megjelent. Ehhez irt Kenessey Kálmán egy előszót, melyben többi közt azt mondja, hogy „ez az az iparág, melybe a tenyésztő naponkint filléreket rak be, hogy pár hó mulva forintokat vegyen ki belőle.“ A munka bár 1000 példányban lett nyomtatva, rövid kilencz hónap alatt II. kiadást ért „A baromfitenyésztés“ czime alatt, az Athenaeum kiadásában, felölelvén az összes baromfiakat, fajták ismertetését és tenyésztését. Most ezen munka szintén az Athenaeum kiadásában IV. kiadását éri, mi azt látszik bizonyitani, hogy legalább is nem haszontalan munka.

Erre az időre esik az Állatkertben általam rendezett első baromfikiállitás, melyben *József* főherczeg Ő Fensége is részt vett Labrador-kacsáival.

Az volt csak a kiállitás; a bécsiek csak ugy rohantak ide, hogy megnézzék, mert ők is akartak a másik esztendőben egy ilyen kiállitást rendezni. Szólt a czigányzene; ott ebédeltünk, többi közt megettünk hat kiállitott Labrador-kacsát, mert Ő Fensége azt mondta a jurynek, hogy ne csak külsejéről itéljék meg a Labrador-kacsáit, hanem kóstolják is meg. Az ipam hozott nagyszerü visontai vörös bort, mint a minő már nincs, mióta a filloxera kipusztitotta a szőlőket Mondott is Komócsy József olyan felköszöntőket, hogy az összes kakasok kukorékoltak.

És én tovább tenyésztettem. Tenyésztettem pedig Langshanokat, az elsőket Magyarországon, mert Julius Völschau, a hamburg-altonai baromfitenyésztési egyesület elnöke, ki a Langshanokat először importálta északi Ázsiából, nekem küldte az első példányokat. Kapósak is voltak, mert a keresztezésből származó kakasokért is megadták a 10 frtot, azután olyan Plymouth Rocks tyukokat, melyek törzseért (1·2) gróf Zichy Ferencz, gr. Zichy József volt miniszternek apja 80 forintot adott, mely törzs ki volt állitva az Országos Magyar Gazdasági Egyesület által a vágóhidon rendezett egyik tenyészállatkiállitáson.

Brázay Kálmán füszerkereskedő és nagybirtokos pedig egy pár ilyen tyukért 50 frtot fizetett és ráadásul egy putton csemegenemüeket és finom borokat küldött nekem. A fogatok pedig a házam előtt sorbaálltak és a fogatokban ülők csak ugy könyörögtek a tojásokért. A kiállitott törzsért kaptam egy első dijat, kilencz tiz frankos aranyat, azaz hogy a lányom kapta, mert ő állitotta ki.

Megkezdtem az első baromfitenyésztési szaklap, a „*Gallus*“ szerkesztését és kiadását. De ez rövid 12 esztendei fennállása után megszünt, mert kevés előfizetője volt, nem ugy,

Az augsburgi tyuk.

Az augsburgi tyuk a délnémetországi gazdasági tyuk félékhez tartozik s tulajdonképpeni az olasz és La Fléche fajták sikeres keresztezése folytán állott elő.

Egy Meyer nevü augsburgi gyáros, ki nagy kedvvel foglalkozott a faj-baromfi tenyésztéssel, sok ideig kisérletezett, hogy azon vidék viszonyainak teljesen megfelelő gazdasági tyukot állitson elő keresztezés utján. A nyolczvanas években folytatta kisérletezéseit. Minden ismert fajtával próbálkozott s több évi kisérletezés után arra a megállapodásra jutott, hogy a La Fléche és az olasz tyuk keresztezése folytán előállitott egyedek azon vidék viszonyai között leginkább beválnak s azon tul nagyban tenyésztette és hozta forgalomba. Igy szaporodtak meg a fajbaromfi fajták Németországban az *augsburgi* tyukkal.

Az augsburgi tyuk előnyös jó tulajdonairól Bungartz német állatfestő „Neue Hünerrassen" czimü munkájában a következőket irja: E keresztezéseknél feltünő, hogy azon fajtáknak, melyekből előállottak, minden jó tulajdonaikat átvették.

Az augsburgi tyuk bő tojóképességét az olasz tyuktól, a nagy hushozamot pedig a franczia fajtától vette át, ugyszinte a hus kitünő minősége is a franczia fajtára üt.

Főként a sváb-bajor Alpok enyhe klimája kedvező az augsburgi tyuk tenyésztésének; ez állatok a takarmány iránt nem válogatósak s nagyrészt maguk megszerzik az eleségüket a tarlók és legelőkön az arra alkalmas időszakokban. A tyukok korán tojnak s amit sokan hihetetlennek tartanak, a jérczék jó tartás mellett hat hónapos korukban már tojni kezdenek. A csibék gyorsan tollasodnak s fölnevelésük nem okoz nagy gondot, négy, öt hetes korukban már önállókká lesznek, maguk keresik fel élelmüket az udvaron.

Az olasz tyuknál az augsburgi valamivel nagyobb testü, de még sincs oly nagy, mint a la Fleche, ez utóbbihoz azonban testalkata formára nézve teljesen hasonlit. A közepes, erőteljes testalkat, magasan egyenesen álló test, egy robusztus erős állat benyomását kelti.

A kakas taraja hátrahajló, az eleje a tarajnak egyszerü s a hátsó része két egyenlő részre osztott. Ugyanily állásu a tyuk taraja is.

A kakas szakáltaraja lecsüngő, a mell és hát jól kifejlett, a lábak erősek és hosszasak, a farktollazat ivalakra merészen hajló, a tollazat fényesfekete, vagy zöldesbe játszó.

Az augsburgi tyuk a kakasnál jóval kisebb testü, de mégis nagyobb, mint a közönséges házi tyuk. Izletes puha husa, bő tojóképessége s a korán fejlődés olyan jó tulajdonai az augsburgi tyuknak, hogy adott körülmények és viszonyok között hasznos gazdasági fajták közé sorozható az augsburgi tyuk.

Augsburg környékén nagy mennyiségben tenyésztik.

8. ábra. Augsburgi kakas és tyuk.

Fajtatojásokat vagy fajtaállatokat vegyünk-e szaporitásra?

Most lévén a szaporitás ideje, aki fajtaállatok tenyésztésébe akar fogni, a legtöbb esetben költetésre tojásokat vesz, mert kevesebbe kerülnek, mint hogy ha élő állatokat vásárolna, melyek látszólag drágábbak.

De a tojások vételénél a haszon igen kétséges, és a legtöbb esetben kárral jár. Mert ritka esetben ismerjük az eladó reálitását és állatjait, amelyektől a tojások származnak, már pedig mindkét esetben igen csalatkozhatunk. Sokszor az eladó nem is ismeri az általa eladásra kinált és nagy hangon hirdetett költeni való tojások fajtáját, mire bizonyitékaim vannak, vagy silány minőségü tojásokat küld, amely esetben a vevő csalatkozik, vagyis meg van csalva. És szállitás közben, hiányos csomagolás mellett, sok tojás a rázkódás következtében csiraképességét elveszti. De a vett tojások korát sem tudjuk, és igy nem tudjuk, vajjon csiraképesek-e, mert van ám nem egy tenyésztő-eladó, aki ez irányban nem skrupulózus.

Másként hajlik a mérleg élő állatok vételénél. Igaz, hogy az élő állatok drágábbak, mint a tojások, de egy tenyésztési idény alatt majdnem annyi tojást tojnak, mint amennyibe ők kerültek, és tudjuk, hogy minő állatoktól származnak. Az élő állatokat ugyis lehet venni ismeretlentől, hogy az ember megtekintésre kéri elküldeni, és ha nem tetszenek az állatok, visszaküldi, csak a visszaküldés postáját fizeti. Ezt minden reális tenyésztő megteszi, mert bizik állatai minőségében.

Hogy tojományával kifizeti magát egy-egy állat már az első esztendőben is, majdnem egészen bizonyiték rá, hogy a tyukok a költetési idény alatt egyenkint legalább is 40 tojást tojnak, melyek költetésre felhasználhatók. És a tyukok ingyenben maradnak.

De még azon előnynyel jár az élő állatok vétele, hogy tojásaik nem szállittatnak, tehát nem rázkódtatnak meg és nem vesztik el csiraképességüket, hanem egyenesen a tojófészekből a kosárba jutnak; és korukat is biztosan tudhatjuk, ha a tojásokat dátummal látjuk el, minek előnyeiről e lapok „Különfélék" rovatában már szó volt, mi a kelesztésre biztos irányadóul szolgál, mert tudjuk a tojás biztos korát s tudunk belőle csiraképességére következtetni.

Igaz, hogy őszkor az ilyen tenyészállatok olcsóbbak, mint tavaszkor, mert minden tenyésztő őszkor akar tuladni felesleges állatain, hogy ne teleltesse őket és a téli rizikót ne viselje, de ha tavaszkor drágábbak is az élő tenyészállatok, de a téli rizikót és a téli tartást nem viseljük.

Az is igaz, hogy az őszkor beszerzett állatok jobban beszoknak udvarunkba és korábban elkezdenek tojni, mint a tavaszkor vettek, de a tavaszkor vettek mégis a jó idényben annyit tojnak, hogy meg lehetünk vele elégedve és a téli rizikót és tartást vagyis takarmányozást és gondozást megkiméltük magunktól.

Jövedelmező-e a ludtenyésztés?

Minden kétséget kizárólag mondhatjuk, hogy mindenesetre jövedelmezőbb adott viszonyok közt a baromfitenyésztés egyéb ágainál, de jövedelmező feltétlenül, ha a tenyésztő a tenyésztés módjával egészen tisztában van, ha tul van már a kezdet nehézségein.

A ludtenyésztés sikere, jövedelmezősége azonban nemcsak a teljes szakértelemtől függ, de főleg attól is, megvannak-e a szükséges természeti kellékek, az elegendő legelő, a közeli viz, a tarlólegeltetés stb. Ha ezek megvannak, lehet ludtenyésztéssel nagyban foglalkozni s szép haszon lesz a fáradság jutalma.

A ludtenyésztés két főrészre osztható, a természetes időszakra és a mesterségesre, melyek azonban függetlenül egymástól külön-külön is gyakorolhatók.

A természetes ludtenyésztés abból áll, hogy a kis libák akkor, midőn már az időjárás eléggé előrehaladt, a legelő füve zöldülni kezd, legelőre tereltetnek, ahol ősz beálltáig, október végéig hagyandók. Itt fejlődik az Isten szabad ege alatt a gyepen a lud egészségessé, erőteljessé.

Ezen idő alatt némely vidéken egyszer-kétszer meg is kopasztják, amely eljárás azonban nem praktikus, mert a nyert toll sokkal kevesebb értéket képvisel, mint amennyi táplálék szükséges ahhoz és mint amennyire a lud fejlődésében, a tollképződés ideje alatt visszamarad; tehát ne kopasszuk a ludakat, hanem hagyjuk őket tollazatukban, nagygyá, erőssé, egészségessé fejlődni. A legelészésen kivül szükséges azonban, különösen a libakor első időszakában, némi szemes takarmánynyal is tartani a csapatot. Legjobb takarmánynak bizonyult e czélra az áztatott árpa.

Őszszel, ha a kifejlődött libákat betereljük, véget ért a természetes tenyésztés s vagy eladjuk a csapat egy részét, vagy pedig, ha elegendő hely, személyzet és takarmány áll rendelkezésünkre, de ezenkivül biztos piaczunk is van, hozzáfoghatunk a tenyésztés ipari, mesterséges részéhez, a *hizlaláshoz*.

A hizlalásnak is kétféle módja van. Az egyik a természetes hizlalás, a midőn a ludakat szük helyen tartva, annyi tengerivel látjuk el, hogy azok 3—4 hét alatt szépen meghiz-

---

mint most a „Baromfiak"-nak, mely jelenleg 4600 példányban jelen meg.

De a főeredményt 1885-ben értem el az akkor az országos kiállitás keretében rendezett baromfikiállitáson, a melyért ő Felsége a király által a Ferencz József-renddel lettem kitüntetve.

A mikor gróf Bethlen András átvette a földmivelési miniszteriumot, tényleg a kezébe vette a baromfitenyésztés emelésének ügyét és ő volt az első miniszter, ki ezen ügygyel komolyan foglalkozott. Igy a baromfitenyésztési ügyek referálásával engem bizott meg, rendelt ki, ki akkoriban a miniszteriumban titkári állást foglaltam el. Tettünk is sok üdvös dolgot; igy megalakitottuk a földmivesiskolákon a baromfipepineriákat, megalakitottuk a gazdasági egyesületek kebelében a baromfitenyésztési bizottságokat, elkezdtük a fajtabaromfi kiosztását, stb. De mint mindennek a világon végének kell lenni, igy hivatalomnak is vége szakadt. Egészségem ugyanis annyira megrongálódott, hogy 25 évi szolgálat után kénytelen voltam nyugdijaztatásomat kérni. Nyugdijaztattam. Most a leányomnál, Hennings Vilmosnénál tyukászati főinspektor vagyok, mert elhalt a drága feleségem és magamban vagyok; ez a legnagyobbszerü hivatal, mert nem interpellál senki, senkinek semmi köze hozzám, teszek amit akarok. Nem cserélek báró Bánffy Dezső miniszterelnökkel.

És az eredmény az, hogy tyukjaink mikor megvedlettek, november hó 11-től, január hó 21-ikéig mikor e sorokat irom, folyton tojnak és előreláthatólag tovább fognak tojni és hogy nagyszerü pecsenyéket eszünk.

Grubiczy Gyula.

nak. A tengerin kivül igen jó hizlalótakarmány a zab, árpa, főtt borsó és a tengeridara, a mely eledelek a tiszta tengerietetés közben, étvágygerjesztőknek igen előnyösen adagolhatók.

Ily módon hizlalt ludak, minthogy a táplaló és dus adagokban nyujtott takarmány mellett, semmi mozgást sem végeznek, igen gyorsan és jóformán minden nagyobb fáradság nélkül meghiznak, sokszor olyannyira, hogy alig tudnak mozogni.

A mesterséges hizlalás sokkal több időbe és fáradságba kerül és sokszor még sem hozza meg azon eredményt, melyet a természetes hizlalásnál kevesebb fáradság és idő mellett elérhetünk.

Egyébként a mesterséges hlzlalásnál, a ludakat szükhelyre ládákba zárjuk s 12—16 R° melegségü helyen pl. istállóban tartjuk. A nagyobb vagy kisebb hőfok könnyen ártalmára lehet a hizó ludaknak. A ládákban egy-egy lud külön legyen elhelyezve, s oly szük helyen, hogy megfordulni se tudjon, azért szükséges ugy elbénitani e helyet, hogy a láda feneke a lud hátulsó része alatt nyilott legyen, melyen át a lud a ládából kifelé üríthet, elől pedig rácsozattal kell ellátni a ládát, a hol mindig friss vizzel telt edény álljon.

Igen természetes dolog, hogy a hizásban levő ludakat ijesztgetni, közelükben lármázni nem tanácsos, mert az ijedség mindig káros hatással van rájuk.

A hizó ludak helyét biztositani kell, a patkányok, vagy más nem kedves vendégektől, mert ezek nagy kárt tehetnek a ludakban. Nem egyszer láttam, hogy a hizó lud hasaalját kikezdte a patkány. A hizlalást különféleképpen és különféle takarmánynyal szokták eszközölni, erre azonban a zsir minőségének szempontjából én legmegfelelőbbnek tartom a szemes tengerivel való tömést.

A hizlalás 28 napnál tovább sohase tartson, a hol hizó lud ezen idő alatt annyira meghizik, hogy nem egyszer 8—9 kg.-mot is nyom s ezen időben már annyiró megszükül a légcsöve, hogy alig tud lélegzeni.

A hizlalt ludakat igen jól lehet értékesiteni, már levágott, kellő csinnal elkészitett állapotban a fővárosi Vásárcsarnokokban. Darabja a suly szerint 4—4·50 frttal értékesithető.

H. Dedinszky A.

KÜLÖNFÉLÉK.

Selyemtenyésztésünk 1896-ban. Az elmult évben az ország 2566 községében 102.243 tenyésztő család 1.627.731 kilogramm selyemgubót termelt és ezenkivül a földmivelésügyi miniszterium által üzemben tartott selyemgombolyito gyárakban gubóraktárakban és egyéb selyemtenyésztési telepeken 4500 munkást foglalkoztattak.

A selyemtenyésztőknek, valamint a gyárakban s egyéb telepeken foglalkozó munkásoknak 1896-ban összesen 2.281.567 frt 06 kr összeget fizettek ki kereset fejében. 1880-tól bezárólag 1896-ig bár a selyemtenyésztés megkezdését megelőző évben, vagyis 1879-ben az egész ország selyemgubótermelése csak 2700 kilóra és az ezután elért összes kereset, meg az illetőnek kifizettetett csak 3000 frtra rugott, az összes gubótermelés 10.925.263 kilót, az összes kereset pedig, melyet a selyemtenyésztés és a selyemipar után kifizettek, 15.148.785 frt 83 krt tesz ki. E keresethez földmivelő népünk legszegényebbjei jutottak épp oly időben, midőn legjobban meg vannak szorulva, közvetlen az aratás előtt és a keresethez jutottak a nélkül hogy bármiféle beruházási kiadásokat kellett volna teniök.

Örvendetes az, hogy a selyemtenyésztést népünk ma már megkedvelte és ugy ma már megteremtettnek mondható egy ujabb kereseti ág, mely mai kiterjedésében is mint egy két millió forint jövedelmet biztosit évenkint népünk legszegényebb osztályának. Ugyanazon mennyiségü és minőségü selyem ára, mely 1868-ban kilónkint 130 frank volt, 1880-ban midőn a földm. miniszterium az ügyet ujból felkarolta, 60 frankra szállott le. Az árak azonban még alább szálltak, ugy, hogy azok ma 38—40 frankon állanak.

A selyemtenyésztőktől tudvalevőleg a földmivelési miniszterium váltja be a gubókat és azokat tovább értékesiti. Az ebből származott nyereség fedezte a selyemtenyésztés meghonositására szükséges kiadásokat 1894-ig. Oly árban kellett tehát a gubókat tenyésztőktől beváltani, hogy azok haszonnal legyenek tovább értékesithetők. Természetes, hogy a minő arányban csökkennek a selyemárak, épp oly arányban kell a gubók beváltási árát alább szállitani, mi azonos a tenyésztők jövedelmének csökkenésével.

A földmiv. miniszterium, bár 1894-ben nem volt képes a selyemtenyésztés érdekében tett kiadásokat az üzlet jövedelméből fedezni, nem szállitotta alább azonnal a gubóárakat, csak 1896-ban tette ezt csekély mértékben, midőn már a második évben jelentékeny hátralék mutatkozott.

A selyemgubókat az intézet akkor váltja be, ha abban a báb életben van s csak akkor adja el, mikor annyira összeszáradt, hogy sulya által különbséget nem tesz. Ez idő alatt 5 nyers kilóból 1 kiló eladásra alkalmas száraz kiló lesz. Az intézet 1895-ben selyemgubóit száraz állapotban csak 10 liráért értékesitette holott az előbbi években 12 lirát és ennél nagyobb árakat értünk el, minek következtében a nyers gubó árát 1896-ban kilónkint 10 krajczárral leszállitották.

Méhészeti előadások. A méhészeti vándortanitók e hóban a következő helyeken tartanak előadást. *Tóth* János I. ker. vándortanitó 13-án a budapesti állami tanitóképezdénél, 14-én Czegléd-Berczelen, 15-én Kecskeméten, 16-án Dorozsmán. *Abaffy* József 14-én Uzd-Borjádon. *Valló* János 14-én Csötörtökön, 21-én Cs.-Pákán, 22-én Szt.-Antalon, 23-án Sárosfán, 25-én Felbáron, 26-án Böösön, 27-én P.-Varjason, 28-án Duna-Szerdahelyen, *Rózsa* János, 14-én Silizen, 15-én Senyén, 16-án Sajó-Kereszturon. *Forgács* Lajos 14—15-én Gyomán, 20-án Endrődön, 23-án Nagy-Majláton, 25-én Pitvaroson. *Abend* András 15-én Konczán, 16-án Szász-Sebesen.

Fajbaromfi- és galambkiállitás Nagy-Becskereken. A torontálmegyei gazdasági egyesület 1897 évi május 23. 24 és 25-ik napján Nagy-Becskereken a kaszinó-kertben fajbaromfi- és galambkiállitást rendez, melyre nézve a nevezett egylet az alábbi tudnivalókat teszi közzé.

A kiállitás *1897. évi május hó 23-án reggel 10 órakor* fog megnyittatni.

Kiállithatók *tyukok, kacsák, ludak, pulykák, gyöngytyukok, galambok és különféle diszbaromfi.*

A kiállitási dij az etetési dijjal együtt a baromfiaknál páronkint 2 korona, a galamboknál 1 korona és 20 fillér.

A kiállitáson résztvehetnek Magyarország és Ausztria összes tenyésztői.

A bejelentési ivek és a káillitási dij egyidőben küldendők be.

Eladások csak a kiállitási iroda közvetitésével eszközölhetők. A vételár 10%-a a kiállitási irodát illeti. A kiállitási iroda a vásárolt állatok elszállitását magára vállalja.

A bejelentési ivek és kiállitási dijak május hó 1-ig, az összes állatok pedig május hó 22-ig *„a torontálmegyei gazd. egyesület fajbaromfi-kiállitási bizottsága Nagy-Becskereken“* czim alatt bérmentve beküldendők.

Késön érkező, beteg vagy kiállitásra nem alkalmas állatok nem állittatnak ki.

A kosarakra, melyekben az állatok küldetnek a kiállitó neve; a felvételi szám; a bennlevő állatok fajtája.

A kiállitott állatokat szakértőkből álló bizottság fogja megbirálni.

A biráló-bizottság által tiszteletdijak, pénzdijak, érmek és különböző oklevelek fognak kiadatni. A dijazás fajtánkint történik.

Azon kiállitók, kik pénzdij helyett éremért versenyeznek, kéretnek ezen óhajuknak a bejelentési iven kifejezést adni.

Minden a kiállitást érdeklő kérdésben készséggel szolgál felvilágositással a Torontálvármegyei gazdasági egyesület fajbaromfikiállitási bizottsága (Nagy-Becskerek).

A korai költések veszedelme. Általános a szokás, hogy a midőn kibujik a csirke a tojásból, az azonnal, midőn megszáradt, kivétetik az anya alul és egy szakajtóba vagy kosárba tétetik el betakarva, mig a többiek kikelnek. És ez rendén is van jó körülmények közt, mert ezáltal megakadályozzuk, hogy a kotló a csibéket agyon ne nyomja. De másként áll ez a korai költéseknél, például mikor a csirkék márczius hó közepén kelnek ki. Ekkor még a gyönge állatoknak hideg az idő és a hidegben, a kosár- vagy szakajtóban megmerevednek és azt a benyomást teszik, hogy meg vannak dögölve. Igy nálam egyszerre a szakajtóból három ilyen dög csirke került ki, de mikor ezek a többivel az anyjuk alá tétettek, feléledtek és most semmi bajuk. Ebből az következik, hogy a korai költéseknél a csibéket folyton az anyjuk alatt hagyjuk.

Tapasztalatok a pekingi kacsa tenyésztése terén. Általánosan elismerik a szárnyas tenyésztők, hogy a pekingi kacsa leginkább beválik hazai viszonyaink közé az importált kacsafajták közül. Én négy év óta kétszer kezdtem és hagytam abba a pekingi kacsa tenyésztését. Nem lesz tán érdektelen, ha egyetmást fölemlitek, hogy mi tapasztalatot szereztem. Négy évvel ezelőtt egyik kiállitáson első dijjal kitüntetett pekingi kacsatenyésztőtől szereztem be 15 drb tojást, melyeket az emlitett tenyésztőtől magam hoztam el, nehogy esetleg a postai szállitással hasznavehetetlenekké váljanak a tojások. Jó kotló és szorgalmas ülőtyuk alá raktuk a tojásokat, melyek mind kikeltek. Gyönyörüséggel néztük a négy hetes korukban tollasodni kezdő kis vizi szárnyasokat, melyek az udvaron készült mütavacskában fürgén eviczkéltek. Három hónapos korukban egyet kiselejteztünk, hogy megizleljük az annyira kitünőnek mondott fiatal pekingi kacsapecsenyét, lehet mondani, hogy izletes is volt. Öt hónapos korukban azonban kivált a tojók mind megsántultak s szánalmas volt nézni vergődésüket. Többeket kérdeztem, elismert tenyésztőket, szakembereket, hogy mi lehetett oka a fiatal állomány elpusztulásának, de kellő felvilágositást nem nyertem. A 14 kacsa közül csak 2 kácsér érte meg az egyéves kort s ezzel be is végeztem pekingi kacsatenyésztésem első cziklusát, mert könyörtelenül a konyhaasztal kése alá kerültek. Ekkor tünt ki a pekingi kacsa nagy testének hátránya, az t. i. hogy husa kemény, jóval keményebb, mint egy 3—4 éves magyar kacsáé. Tavaly ismét kedvet kaptam a pekingi kacsatenyésztéshez s ugyanazon tenyészetből szereztem be egy kétéves törzset. A szaporulat 26 kacsa volt, melyek közül az eladott 7 kácsért kivéve mindannyi ép és egészséges és tervbevettem, hogy továbbszaporitjuk az állományt. A fiatal kacsák sántulása az őszszel elmaradt s még most sem tudom, hogy mi volt az oka a négy év előtt fellépett betegségnek. Nyilvánvaló az, hogy a pekingi kacsa szivós tetmészetü s kivált a magyar fajta kacsával való keresztezéssel egy erős ivadékot nyerhetünk. Erre nézve az idén fogok kisérletet tenni.

Az orsz. magyar gazd. egyesület tulajdona.

A „PÁTRIA“ irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása.